

NVE

Bakgrunn for vedtak

Rehabilitering av dam på Austre Kvitvatn

Rana kommune i Nordland fylke

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

Tiltakshaver	Hauknes Mikrokraft DA
Referanse	201506994-33
Dato	24.04.2025
Ansvarlig	Gry Berg
Saksbehandler	Thomas Haugland

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Innhold

1	SAMMENDRAG	1
2	SØKNAD.....	3
3	HØRING OG DISTRIKTSBEHANDLING	4
4	NVES VURDERING	12
5	ØVRIGE FORHOLD	14
6	VEDLEGG	15

1 Sammenheng

NVE har mottatt søknad fra Knut Hauknes på vegne av Hauknes Mikrokraft DA datert 6.3.2023, om tillatelse til å renovere en 75 år gammel dam ved Austre Kvitvatn på Fagerfjellet i Rana kommune. Det søkes samtidig om tillatelse til å regulere Austre Kvitvatn med 2 meter mellom kote 505 og kote 507. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 30 l/s om sommeren (1.5 – 30.10) og 15 l/s om vinteren (1.11 – 30.4). Regulering av Austre Kvitvatn er ment å sikre tilstrekkelig vannføring til Grønåselva og Haukneselva hvor Sjonhagen Vannverk og Hauknes vannverk har uttak av vann til drikkevannsforsyning. Det er bygd en terskel i Grønåselva ved Stemningen på kote 160 for overføring av vann til Haukneselva.

Rana kommune kommenterer at det er vanskelig å vurdere konsekvensene da søknaden ikke omtaler konsekvenser av restaureringen, reguleringen, vannuttak eller anleggsfasen. De forventer at tiltaket avklares i nær dialog med reindriften i området. **Statsforvalteren i Nordland** henviser til tidligere uttalelse om biologisk mangfold og reindriftsfaglig vurdering. De mener hele fjellområdet rundt Kvitvatnan er et viktig oppsamlingsområde, der det er viktig at reinen får ro. **Sametinget** mener at vedtak, og eventuell bygging av det omsøkte tiltaket, må skje i dialog og samforståelse med den berørte samiske reindriften i området. **Mattilsynet** uttaler at de vil ha en plan som skal sikre vannmengde og vannkvalitet for Hauknes vannverk og Sjonhagen vannverk til høring og dersom planene er mangelfulle vil de vurdere innsigelse/klage.

Hierkielma/Hestmannen/ Strandtindene reinbeitedistrikt stiller seg negative til tiltaket. Usikker is, økt trafikk og endringer i reinens trekkemønster og beiteområder vil påvirke den daglige driften. Reinbeitedistriktet viser også til en rekke eksisterende og planlagte kraftprosjekter i distriktet og en bit for bit- nedbygging i distriktet som har medført store utfordringer for driften.

Hytte- og grunneiere til Haukneselva og Grønåselva er negative til tiltaket. De mener det er få abonnenter tilknyttet Hauknes vannverk og at det vil være mest skånsomt for naturen og økonomisk bedre og borre etter vann i stedet for å regulere Kvitvatnvassdraget. De mener tiltaket ved Stemningen gjør at det meste av vannet går ned Haukneselva og at det påvirker vannkvaliteten i Grønåselva, biologisk mangfold, ørreten i begge elvene og skaper mye støy for hytteeiere ved Haukneselva.

En regulering av Austre Kvitvatn er planlagt å gi en liten økning i vannføringen i Kvitvatnvassdraget og sørge for tilstrekkelig vann i tørre perioder som vinteren til Grønåselva og Haukneselva. NVE mener det er knyttet stor usikkerhet til om et slipp av ca. 10 l/s i svært tørre perioder vil påvirke

vannføringen ved Stemningen og hindre problemer med bunnfrysning av elva. NVE mener en regulering av Austre Kvitvatn ikke vil sørge for at elva holdes åpen og at vannet fordeles etter hensikten i Grønåselva og Haukneselva. Regulering av Austre Kvitvatn vil få konsekvenser for reindriftsinteressene fordi vannet ligger innenfor oppsamlingsområde for rein i tilknytning til samlegjerde i Holmdalen. Tiltaket kan påvirke hvor reinen trekker og oppholder seg, skape usikker is og økt trafikk, noe som vil virke forstyrrende på den daglige driften. NVE mener at regulering av Austre Kvitvatn vil gi ulemper for reindriften og gi inngrep i sårbart høyfjellandskap som er mye brukt til lokalt friluftsliv sommer og vinter. Etter NVEs vurdering er dette ulemper som ikke kan avbøtes i tilstrekkelig grad til at fordelene ved tiltaket overstiger ulempene. NVE mener at tiltakshaver bør se på andre løsninger som boring etter grunnvann for å sikre tilstrekkelig drikkevann til eiendommen. NVE ber samtidig søker om å fjerne alle installasjoner som er etablert på kote 160 ved Stemningen slik at vannet, av hensyn til vannkvalitet og vannforsyning for eiendommer tilknyttet Grønåselva, får fordele seg naturlig mellom Grønåselva og Haukneselva.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at ulempene ved regulering av Austre Kvitvatn med 2 meter er større enn fordelene. Kravet i vannressursloven § 25 er ikke oppfylt.

2 Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Hauknes Mikrokraftverk DA, datert 6.3.2023:

«Hauknes Vannverk har bygd en konsesjonsfri dam i Grønåselva som sikrer både Haukneselva og Grønåselva en lavvannføring, men som ikke får tilstrekkelig vannmengde til å hindre bunnfrysing av begge elvene og derved fratar vannforsyning til vannverkene som gir Hauknes og Hagenbygda rent drikkevann og søker herved om følgende tillatelser:

Etter vannressursloven, jf. § 8 om godkjenning til:

- *Å renovere en 2 meter høy, 75 år gammel dam på Austre Kvitvatn.*
- *Å øke 5-percentilen i Kvitvassdraget på Stemningen kote 160 fordelt i Hauknes- og Grønåselva fra ca. 5 l/s til ca. 20 l/s.»*

2.1 Hoveddata for tiltaket

De hydrologiske dataene er ifølge søker hentet fra Lavvannskart og målestasjonen 156.15 Forsbakk. Hydrologiske data er diskutert under NVEs vurdering.

TILSIG		Hovedalternativ
Nedbørfelt	km ²	1,18
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³	3,95
Spesifikk avrenning	l/(s · km ²)	106,4
Middelvannføring	l/s	125
Alminnelig lavvannføring	l/s	2
5-persentil sommer (1/5-30/9)	l/s	2
5-persentil vinter (1/10-30/4)	l/s	3
Planlagt minstevannføring sommer	l/s	30
Planlagt minstevannføring vinter	l/s	15
MAGASIN		
Magasinvolum	mill. m ³	212 000
HRV	moh.	507
LRV	moh.	505

2.2 Om søker

Søker er Knut Hauknes for Hauknes vann- og mikrokraftverk. **Beskrivelse av området**

Kvitvatnvassdraget renner fra Kvitvatnan og ned til fjorden Sjona. Ved Stemningen på kote 160 deler elva seg i to løp. Hovedløpet går ned Nordoddåga, mens en andel av vannet går ned Haukneselva. Nordoddåga er heretter omtalt som Grønåselva. Dreneringsmønsteret er i stor grad styrt av fjellets lagdeling og skråstilling. Ved Kvitvatnan dominerer granittisk gneis og glimmerskifer som delvis er kalkholdige.

2.4 Teknisk plan

Dam

Det er planlagt å bygge en ca. 2 meter høy dam i betong med overløp på kote 507. Dammen vil ha en bredde på ca. 1,5 meter og stein i eksisterende dam er planlagt plassert i forkant av ny dam.

Reguleringer

Austre Kvitvatn er planlagt regulert mellom LRV kote 505 og HRV kote 507. Et Ø 200 mm PE-rør i bunnen av dammen vil sørge for slipp av vann fra magasinet.

Overføringer

Det er bygd en dam på Stemningen i Grønåselva på kote 160 for overføring av vann til Haukneselva. Et rør i bunnen av dammen slipper ca. 5 l/s til Grønåselva. Terskelen ved Stemningen og fordeling av vann til Grønåselva og Haukneselva er ikke en del av konsesjonsbehandlingen.

Veier

Det fremgår ikke av søknaden om det planlegges midlertidig eller permanent vei i forbindelse med tiltaket.

2.5 Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Området er kommuneplanens arealdel 2023-2033 avsatt til landbruk-, natur- og friluftsmål samt reindrift (LNFR1).

3 Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE har ikke vært på befaring i forbindelse med denne søknaden, men vi var på befaring i området den 18.6.2013 i forbindelse med søknad om regulering av Kvitvatnan, overføring av vann på Stemningen, utvidelse av Hauknes vannverk og bygging av flere kraftverk i Kvitvatnvassdraget. Konsultasjon med Hierkielma/Hestmannen/ Strandtindene reinbeitedistrikt ble avholdt 17.1.2025.

Høringspartenes egne oppsummeringer er referert der hvor slike foreligger. Andre uttalelser er forkortet av NVE. Fullstendige uttalelser er tilgjengelige via NVEs nettsider.

NVE har mottatt følgende kommentarer til søknaden:

Rana kommune vedtok følgende i møte **19.3.2024**:

«Samfunnsvirkninger av tiltaket

Formålet med drikkevannsforskriften er «å beskytte menneskers helse ved å stille krav om sikker levering av tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann som er klart og uten fremtredende lukt, smak og farge». Det er derfor positivt at det jobbes med å sikre rent drikkevann hele året for beboere og hytteeiere i området. Vi er imidlertid usikre på hvor stor nytten er i forhold til kostnadene som inngrepet påfører natur og miljø.

Det vises i søknaden til at Hauknes vannverk forsyner 15 brukere. Men i søknaden argumenteres det også for å sikre en helårig vannforsyning til en bygd med nå over 50 registrert bruksnummer. En stor del av tomtene er allerede utbygd, og det kan ikke forventes at alle bruksnummer kan bygges på. Samt at som det vises på bilde 4 er det allerede en del private brønner i området. Potensialet for flere brukere er dermed veldig usikkert. Det er også usikkert hvor mange av brukerne som er fast bosatte og hvor mange som er hytter. Elva har ifølge søknad frosset 3 ganger de siste 10 årene. Det står imidlertid ikke hvor lenge dette har vart og dermed hvor lenge beboere har vært uten vann.

Når det gjelder argumentet om å ha årssikker vannføring for å bevare det biologiske mangfoldet, så er det jo positivt å bevare biologisk mangfold, men om vassdraget opprinnelig var tørrlagt i perioder så vil det være den naturlige situasjonen for det biologiske mangfoldet. Det sies imidlertid ingen ting om hvor mye vann som tas ut i dag, og hva den naturlige vannføringen var før det ble drikkevannsuttak.

Ulemper

Det er vanskelig å vurdere konsekvensene da søknaden ikke omtaler konsekvenser av restaureringen, reguleringen, vannuttak eller anleggsfasen.

Det er ikke gjort noen vurdering av hvor stort område som blir påvirket av en reguleringshøyde på 2 m. Det kan imidlertid ut ifra kart se ut som at det er bratt rundt det meste av innsjøen og at det dermed ikke er så store arealer som forsvinner på grunn av oppdemning. Vi gjør også oppmerksom på at i NVEs utsendelsesbrev står at det skal reguleres mellom kote 505 og 507, mens i søknaden står mellom kote 506 og 508.

NVE har tidligere gitt avslag på konsesjonssøknad om renovering av dammen og etablering av Hauknes kraftverk med konklusjon om at kriteriene i vannressursloven § 25 «Konsesjons kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørfeltet» ikke var oppfylt for dette tiltaket. Avslaget ble i hovedsak gitt på grunn av negative virkninger for reindrift og inngrep i sårbart høyfjellsterreng. Avslaget inkluderte oppdemningen av Austre Kvitvatn med 2 m. Nå har kun restaurering av dammen og regulering av Austre Kvitvatn sannsynligvis mindre konsekvenser enn utbygging av et kraftverk. Men området ligger i et viktig område for reindriften og kan fortsatt ha store konsekvenser for reindrift.

Det er ikke sagt noe om hvordan restaureringen skal gjennomføres og det er derfor vanskelig å vurdere konsekvenser av anleggsarbeidet for både reindrift og miljø.

Vannforekomsten er i dag i god økologisk og svært god kjemisk tilstand. Vannforekomsten er imidlertid en del av et større bekkfelt og er ikke skilt ut som en egen vannforekomst. Det er dermed usikker om vannforekomsten i dag er påvirket av vannuttaket og det er ikke beskrevet hvordan en regulering av Austre Kvitvatn vil påvirke miljøtilstanden i vassdraget.

Avbøtende tiltak

Om det blir gitt tillatelse forventer vi at det blir gjort i nær dialog med reindriften, både når det gjelder selve reguleringen og anleggsfasen. Vi forventer også at eventuelle inngrep i anleggsfasen begrenses så mye som mulig av hensyn til natur og miljø.

Om Austre Kvitvatn blir regulert er det viktig at dette ikke påvirker vannføringen til de private grunnvannsbrønner i området (se bilde 3). Det er viktig at disse opprettholder sine vannkilder.»

Statsforvalteren i Nordland uttaler i brev av **28.2.2024**:

«Statsforvalteren i Nordland viser til tidligere uttalelser om henholdsvis biologisk mangfold og reindriftsfaglig vurdering:

Biologisk mangfold

«Ut over den informasjonen som i dag ligger i DNS Naturbase og de datasettene du tidligere har gått tilsendt for Nordland fylke har ikke Fylkesmannen noen ytterligere registreringer om biologisk mangfold, rødlistearter eller hekkelokaliteter. Det finnes med andre ord lite eller ingen data for området. Dette betyr ikke at det er ikke finnes verdier i område, men heller at det ikke har vært kartlagt. Berggrunnen i den øverste delen av området består av kalkglimmerskifer, se vedlagt kart. Det grønne området på kartet er kalkglimmerskifer, og det blå er marmor. Her kan det vokse kalkkrevende arter og området kan være naturtypen "kalkrike områder i fjellet", se DN håndbok 13. Ellers kan det se ut som om det er en bekkekløft lenger nede i Moabekken, ovenfor kraftlinja, se vedlagt kart (bekkekløft_kvivvatnet). Bekkekløfta er omringa med rødt. Denne bør sjekkes for sårbare, fuktkrevende arter. Hvis det er snakk om å tørrlegge Nordoddåga og Haukneselva ved å bygge dam kan det være lurt å sjekke det kan være ei verdifull bekkekløft på nedsida av kraftlinja rett før elva deler seg i to (se "bekkekløft2_kvivvatnet). Ågforsen kan også være en verdifull fossesprøytzone. Det kan være hensiktsmessig å sjekke om Kvitvatnet har grunnvannsområder som kan være viktige for vadefugl. Se også etter rødlista rovfugler og fuglearter som har sterk tilknytning til vann langs elvene som for eksempel vintererle og fossefall. Ellers kan det være lurt å sjekke artsdatabanken igjen for rødlistearter i området.».

«Vi har ingen spesielle opplysninger om fiskebestandene i de vatn og elver som vil bli påvirket av en eventuell utbygging. Vi er usikker på om det kan være oppvandring og gyting av sjørret i nedre deler av Nordoddåga/Haukneselva som vil få sterkt redusert vannføring ved en eventuell utbygging. Selv en regulering på bare 1 m kan gi effekt på fiskebestandene. I tillegg vil en dam i utløpet av vestre Kvitvatnet stenge for eventuell utløpsgyting av ørret. Nedtapping av vatnet i gytetida for ørreten vil også kunne påvirke fisken oppvandringsmulighet i gytebekker/tilløpsbekker. På bakgrunn av dette mener vi det bør gjennomføres prøvegarnfiske i Vestre og eventuelt Austre Kvitvatnet samt bonitering (kartlegging av gyte- og oppvekstforhold) av elvestrekninger som kan ha potensiale for fiskeproduksjon.».

Reindriftsfaglig vurdering

Søknad om regulering av Austre Kvitvatn har vært behandlet to ganger tidligere, både selvstendig og som del av en søknad om bygging av kraftverk. Vi viser til de reindriftsfaglige uttalelsene i tidligere saker. Reindriftas bruk av dette området er ikke endret de siste årene. Hele fjellområdet rundt Kvitvatnan er et viktig oppsamlingsområde, der det er viktig at reinen får ro.»

Sametinget uttaler i brev av **14.3.2014**:

«Sametinget mener at vedtak, og eventuell bygging av det omsøkte tiltaket, må skje i dialog og samforståelse med den berørte samiske reindriften i området.

Sametinget har ingen kulturminnefaglige merknader til tiltaket.»

Mattilsynet uttaler i brev av **24.3.2024**:

«Arbeid i drikkevannskilder medfører alltid fare for forurensing av drikkevannet. Det er viktig å ha god forståelse for fargetallet og turbiditeten sin negative effekt på vannbehandlingskapasiteten.

Vi har ikke greid å finne info om vannbehandling, antall abonnenter mm for Haukenes vannverk og Sjonhagen vannverk. Vår uttalelse blir derfor litt generell.

Mattilsynet forventer at drikkevannet til de to vannverkene skal sikres med nok vann av forskriftsmessig kvalitet.

De må utarbeides en plan for anleggsperioden som sikrer at

- *det ikke blir noen fare for biologisk forurensing, bakterier, virus, parasitter mm.*
- *det ikke blir noen fare for kjemisk forurensing, drivstoff, olje mm*
- *det ikke blir noen fare for nedsett UV-transmisjon og/eller forhøyet fargetall eller turbiditet*
- *det ikke oppstår noen fare for nedsett kvalitet eller usikker leveranse av nok, trygt drikkevann.*

Det må være tydelig hvordan planen skal følges opp i det daglige og hvem som har ansvar for det. Utbygger må sørge for at planen fungerer i praksis og etter hensikten slik at drikkevannet sikres.

Mattilsynet vil ha planen som skal sikre vannmengde og vannkvalitet for de to vannverkene til høring. Dersom planene er mangelfulle, må vi vurdere innsigelse/klage.»

Hierkielma/Hestmannen/ Strandtindene reinbeitedistrikt uttaler i konsultasjonsmøte **17.1.2025**:

Reinbeitedistriktet opplyser at de er bekymret for samlet belastning i området. Distriktet har tapt mye areal grunnet utbygging ved Fagervollan. Her er tidligere trekkleier under vann. Det er søkt konsesjon til Fagervollan kraftverk II og IV. Disse ligger i kjerneområde for reindriften. Smibelg og Storåvatn kraftverk er gitt tillatelse til bygging av ED. Drift av kraftverkene har medført økt helikopterbruk i område. Det er flere andre kraftverk innenfor reinbeitedistriktet.

Reineierne ser også en økning i ferdsel i området knyttet til friluftsliv. En installasjon ved Kvitvatnan vil også medføre litt trafikk, selv om denne primært vil være i anleggsfasen. Isolert er dette et lite tiltak med små arealbeslag, men som kan få store konsekvenser for reindriftnæringa. Usikker is, økt trafikk og endringer i reinens trekkemønster og beiteområder vil påvirke den daglige driften. Næringa stiller seg negative til tiltaket, da bit for bit- nedbygging i distriktet har medført store utfordringer for driften.

Sigmund Moss uttaler i epost av **15.3.2024** at dammen på Austre Kvitvatn ikke har blitt holdt ved like de siste 50 årene. Han mener den såkalt «konsesjonsfrie dammen» gjør at Nordoddåga (Grønåselva) er blitt en flomelv og at dammen har ødelagt for dyrelivet i elva. Han viser til at vannet

opprinnelig gikk naturlig ned Grønåselva, også ved lav vannføring. I tørre vintre med lite vann og bunnfrysing av elva kunne det før dammen ved Stemningen være lite vann i vanninntaket hans i Grønåselva. Etter at dammen ved Stemningen ble bygd kommer det nå så lite vann at det det er mest avrenning fra omkringliggende myrer som fører til brunt vann og svært dårlig drikkevannskvalitet. Han mener det ikke er behov for mer vann til Haukneselva av hensyn til Hauknes vannverk da de fleste hyttene i området har grunnvannsbrønner.

Mona og Lars Arne Sjonbot uttaler i epost av **14.3.2024**:

«Dammen som det vises til har ikke vært i funksjon siden rundt 1960. Regulering av austre Kvitvatnet er ikke ønskelig. Dette er et mye brukt friluftsområde både for fiske og generelt friluftsliv. Vi er redde for at gytemulighetene ved ei regulering vil bli ødelagt. Dette er etter vår mening et sårbart høyfjellsområde. Dette er også beiteområde for sau. Området er bygdeallmenning og Knut Hauknes har ingen eierforhold her. Høydefallet mellom austre Kvitvatnet og vestre Kvitvatnet er eid av bygdeallmenningen. Hvis det skal skje ei regulering må dette kompenseres for.

Vi kan ikke se at det skal være behov for en økning av vannbehovet i Hauknes, på bakgrunn av at det er færre fastboende, og det er heller ingen gårdsbruk i drift, og det for det meste er hyttefolk der de fleste har boret etter vann. Dette gjelder også for brukere av Sjonhagen vannverk som det vises til i søknaden. Såvidt vi kjenner til er det rundt 5-6 husstander i området som benytter seg av drikkevann fra Hauknes vannverk. Vi kan ikke se det påståtte behovet for mere vann. Det vises til i søknaden at det tidligere er søkt om regulering i forbindelse med utbygging av minikraftverk, og vi stiller spørsmål ved om denne rehabiliteringen av dammen til drikkevann er reell?

Det må være mest skånsomt for naturen og økonomisk bedre og borre etter vann, med andre ord, miljøgevinsten må være stor ved og borre etter vann, enn og regulere Kvitvatnvassdraget.»

Steinar Sjonbotn, grunneier på 187/2, uttaler i brev av **12.3.2024** at dammen ved Austre Kvitvatn opprinnelig bygd med tanke på strømproduksjon og produksjonen opphørte rundt 1958. Han opplyser at området sør - nord og øst for Kvitvatnet er et område som i dag brukes til sommerbeite for sau, rekreasjon for bygdefolket med fiske sommerstid og er trekkområde for reindriften på høsten. Det opplyses videre at dammen i dag er slik han husker den fra 1965. Det er ørret i Austre Kvitvatn og i Vestre Kvitvatn er det i tillegg til ørret også røye. Han mener en regulering av vannet vil få konsekvenser for gyteforhold for ørret. Han mener en rehabilitering av dammen må avslås av hensyn til urørt natur og et sårbart høyfjellsterreng. Hvis Hauknes vannverk trenger mer vann mener han de bør bore etter grunnvann slik de fleste hytter på Haukens har i dag.

Lars Fossbakk uttaler i brev av **4.3.2024** at han er hytteeier ved Gardsbekken som i søknaden er omtalt som Haukneselva. Han mener elva som i søknaden er omtalt som Grønåselva egentlig heter Nordoddåga. Ut ifra hans kjennskap til elvene mener han at ca. 85 – 90 % opprinnelig går i Grønåselva (Nordoddåga). Han mener tiltaket på Stemningen gjør at nesten alt vannet i dag går ned Haukneselva (Gardsbekken) og vannmengdene skaper mye støy. Støyen gjør slik at de i dag bare greier å oppholde seg på hytta i korte perioder av gangen. Han opplyser videre at en konsekvens av tiltaket på Stemningen er at bekkørret i Grønåselva og Haukneselva sannsynligvis er blitt utryddet på grunn av for lite vann og bunnfrysing av elva om vinteren.

Angående regulering av Austre Kvitvatn mener han det i dag kommer for mye vann ned Grønåselva og at bør gjøres tiltak for å dempe støyen fra elva slik at de kan bruke hytta. Han mener derfor at

dammen ved Stemningen må fjernes eller at vannet i Haukeselva overføres i rør via søkers eiendom og ut i havet.

Bente Haukes uttaler i brev av 10.3.2024:

«Selv om denne saken omhandler rehabilitering av Austre Kvitvatn så henger den samme med tidligere sak om etablering av dam på Stemningen.

Saken har en historie tilbake til 2010, da Knut Haukes og daværende eier av Haukes gård 192/2; Inge Haukes, stengte av Grønåselva (Nordoddåga) og påberopte seg å ha alle rettigheter til å regulere elva til sitt formål som var å bygge ett nytt minikraftverk i Haukeselva. Som en følge av dette, så mistet eierne av bruk 192/6 (Haukes) og 192/5 (Moss) sitt vann fra Grønåselva. Deres grunnlag for å hevde disse rettighetene, var en påstand om at det alltid hadde eksistert en permanent demning i Grønåselva som regulerte vannføringen. Samt en påstand om at det i tidligere jordskifter var avtalefestet en vedlikeholdsplikt av denne demningen. Disse påstandene er imidlertid fullstendig grunnløse. Det har ikke eksistert noen permanent demning i Grønåselva i de siste 100 år; kun en flyttbar stokk-demning til bruk ved mølledrift i tidligere tider. Dette er grundig dokumentert overfor NVE tidligere med både bildemateriale og skriv, samt skriftlig bekreftelse fra bygdas eldste; eier av bruk 192/1. Og den påståtte vedlikeholdsplikten gjaldt ett flom vern i Haukeselva; ikke en demning i Grønåselven.

Etter at NVE ble brakt inn i bildet, så ble det på grunnlag av bl.a. nevnte dokumentasjon nektet konsesjon og med pålegg om å fjerne den ulovlige demningen. Ett pålegg som dessverre ikke har blitt fulgt opp i tilstrekkelig grad, men hvor Knut Haukes har klart å trenere saken på alle mulige måter. For Knut Haukes er fullt og fast bestemt på at elven skal reguleres, og etter at NVE utstedte konsesjons-nekt så dukket det plutselig opp ett akutt vann behov i bygda. Og etter hans mening, så var ikke regulering av elven til drikkevannsformål en sak som sorterte under NVE. Men en sak som kommune og fylke kunne avgjøre. Han har derfor fortsatt sin byggevirksomhet med diverse dammer og konstruksjoner, slik at pr i dag så har Grønåselva i perioder lite vann.

Det argumenteres for at dette er nødvendig for å sikre god drikkevanns forsyning, men det er på bekostning av drikkevann og livet i Grønåselva. Etter at Knut Haukes har bygget den ulovlige demningen på Stemningen og har bestemt hva som skal være minstevannføring så har kvaliteten blitt dårligere og til tider er gjennomstrømningen så lav at vi ser at elven gror igjen.»

3.1 Søkers kommentarer til høringsuttalelsene

Søker har i brev av **30.5.2024** kommenter høringsuttalelsene slik:

«...

3.1. Statsforvalteren i Nordland (Statsforvalteren)

Statsforvalteren viser til at søknad om regulering av Austre Kvitvatn har vært behandlet to ganger tidligere, både selvstendig og som en del av en søknad om bygging av kraftverk. Statsforvalteren peker på at uttalelsene om biologisk mangfold og den reindriftsfaglige vurderingen som ble avgitt i denne forbindelse, fortsatt gjelder.

Det er riktig at NVE den 01.06.2016 avslo konsesjonssøknad fra Knut Haukes om renovering av dammen på Austre Kvitvatn. Haukes søkte i denne saken om å få renovere dammen for å

ta i bruk den alminnelige lavvannføringen til bruk for Hauknes Vannverk og til bruk for etablering av Hauknes Kraftverk.

NVE begrunnet avslaget slik:

«Søknad om regulering av Østre Kvitvatn mellom kote 505 og 508, kraftutbygging og overføring av vann i Kvitvatnvassdraget ble avslått av NVE i vedtak av 15.05.2014, i hovedsak på grunn av negative virkninger for reindrift og inngrep i sårbart høvfjellsterreng. NVE viser til dette vedtaket forutfyllende begrunnelse for avslaget» (Vår utheving).

NVE sitt vedtak av 15.05.2014 gjaldt søknad om konsesjon for regulering av Kvitvatnan, overføring av vann på Stemningen, utvidelse av Hauknes Vannverk og bygging av Storlien, Grønlien, Engan og Hauknes Kraftverk.

I høringsrunden for denne søknaden motsatte både reindriftens områdestyre i Nordland og Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt seg rørløsningen, som følge av at de fryktet at flyttleiene for rein ville bli forringet, særlig som følge av rør i dagen og planer om å etablere veg inn i området.

NVE konkluderte med at det ikke kunne godtas at:

«vannveiene legges i dagen slik at de virker som vandringshinder. Vei til Storlien kraftverk og Kvitvatnan vil kunne føre til økt bruk av området, og NVE mener at dette ikke bør tillates, da dette er kalvingsområde og oppsamlingsområde for rein hvor det er særlig viktig at reinene får beite uforstyrret. Anleggsarbeid på dammer og kraftstasjon vil normalt strekke seg over minst en barmarkssesong og vil virke forstyrrende på reindriften. NVE mener at dette kan ha stor betydning i kalvingsland og i oppsamlingsområdet.»

Dette var tilsynelatende hovedbegrunnelsen fra NVEs side i saken fra 2014, selv om det også riktignok het:

«NVE mener at reguleringene vil gi usikker is på Kvitvatnan. Rundt store deler av Kvitvatnan er det forholdsvis bratte områder ned mot vannet. Ved regulering og senere nedtapping vil isen presses ned langs land med smelting og overvann langs land. På vårparten, når magasinet begynner å fylles, vil de oppsprukne isflakene i reguleringssonen begynne å flyte igjen og strandsonen blir ufarbar. Dette er uheldig for reindriften som bruker området til vårbeite».

Reguleringen gjaldt 3 meter, i dagens søknad 2 meter.

Da NVE traff sitt vedtak den 15.05.2014, baserte avslaget seg på:

«en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene»

Dermed hadde ikke innsigelsene fra reindriften fra 2014, som NVE opplyste å ha lagt vekt på, eller NVEs egne vurderinger fra 2014, særlig relevans i forbindelse med avslaget på søknaden fra 2016. Heller ikke nå har de reindriftsfaglige vurderingene fra den gang særlig betydning, ettersom det nå utelukkende er snakk om en dam i Austre Kvitvatn, som i tillegg har eksistert i 75 år, og hvor reguleringshøyden ikke er større enn 2 meter.

Man noterer seg samtidig at verken Sametinget eller Hestmannen/Strandtindene / Hierkiealma reinbeitedistrikt, som er det reinbeitedistrikt som er berørt, tilsynelatende har motforestillinger. Sametinget aksepterer tiltaket, mot at tiltakshaver har dialog med

reindriften, mens Hestmannen/Strandtindene / Hierkiealma reinbeitedistrikt ikke har uttalt seg.

Hva gjelder biologisk mangfold skal Eurofact i 2009 ha utarbeidet en 32 siders rapport over biologisk mangfold i Kvitvassdraget hvor det er uttalt at det ikke er observert rødlistede arter som har fast tilknytning til arealet innenfor influensområdet.

3.2. Rana kommune

Knut Hauknes opplyser at vannet frøs på Stemningen vinteren 2014, og at dette også har skjedd to ganger senere. Bunnfrysingen skal ha vart over flere måneder og brukerne har vært nødt til å koble inn det gamle vannverket, som ikke er lovlig etter dagens forskrifter. Vannet er blandet med myrvann og det må kokes.

Hva gjelder uttatt vannmengde, så opplyser tiltakshaver at det forventes en lavvannføring på minimum 10 l/sekund, hvoretter fullt utbygd vannverk krever 2 l/sekund.

Vatnets areal utgjør ifølge tiltakshaver ca. 106.000 m² og nedbørsmengden årlig 3.900.000 m³. Vannet har dermed overløp i store deler av året, dog ikke etter at vinterfrosten har kommet.

I forhold til merknaden om at dammen kan få konsekvenser for reindriften, så bemerkes også her at reindriften ikke har protestert – heller ikke i forhold til en kraftutbygging.

Tiltakshaver bemerker at en kartskisse var vedlagt søknaden.

Tiltakshaver bemerker at Grønåselva får 60 % av lavvannføringen og ca. halvparten av dette når vannføringen er større enn middelvannføringen, slik som tidligere.

3.3 Mattilsynet

Tiltakshaver kan utarbeide en plan dersom nødvendig. Det anslås at arbeidet tar en uke, med forskalling og støping. Det opplyses å være to tonn materialer som skal opp, og at dette skjer ved ATV med seks hjul. Det går en kraftledning med inspeksjonstrasé fra kraftverket i Sjonbotn over til Salten, som krysser i østenden av Austre Kvitvatn. Denne traséen kan benyttes.

3.4 Bente Hauknes

Ifølge tiltakshaver har ikke Grønåsen søkt Rana kommune om rett til å bygge vannverk, og vannverket anføres ikke å være i henhold til forskriftene.

3.5 Lars Forsbakk

Tiltakshaver opplyser at en dam på Austre Kvitvatn ikke endrer mengden vann som kommer ned elva, bare utjevner vannføringen.

3.6 Sigmund Moss

Tiltakshaver opplyser at Grønåselva verken har vært eller er en drikkevannskilde som kan benyttes i dagens situasjon. Det eksisterer ikke lovlig vannverk.»

4 NVEs vurdering

4.1 Historikk

Søknad om regulering av Østre Kvitvatn mellom kote 505 og 508, kraftutbygging og overføring av vann i Kvitvatnvassdraget ble avslått av NVE i vedtak av 15.5.2014, i hovedsak på grunn av negative virkninger for reindrift og inngrep i sårbart høyfjellsterrang. Vedtaket ble påklaget av søker og oversendt Olje- og energidepartementet (nå Energidepartementet) for endelig avgjørelse. Vedtak fra departementet ble gjort 31.3.2016, der NVEs avslag ble opprettholdt med samme begrunnelse.

Søknad av 2.12.2015 om renovering av dam på Austre Kvitvatn og regulering av vannet med 2 meter mellom kote 506 og 508 ble avslått av NVE i vedtak av 1.6.2016 med samme begrunnelse som i vedtak av 15.5.2014. Vedtaket ble påklaget av søker og i vedtak fra departementet av 18.11.2016 ble NVEs avslag opprettholdt. Det ble spesielt lagt vekt på hensynet til reindrift.

4.2 Hydrologiske virkninger av tiltaket

Det er ikke gjort vannføringsmålinger i forbindelse med søknaden. I søknaden er det oppgitt data for lavvannsverdier fra både Lavvannskart og skalerte verdier fra målestasjonen 156.15 Forsbakk. Nedbørfeltet til Austre Kvitvatn er 1,18 km² og har en beregnet middelvannføring på 125 l/s og alminnelig lavvannføring på 2 l/s. Nedbørfeltet til Kvitvatnvassdraget ved Stemningen er beregnet til 5,5 km² med en middelvannføring på 520 l/s og alminnelig lavvannføring på 10,5 l/s. I svært tørre perioder er vannføringen ved Stemningen beregnet til ca. 5,5 l/s. Vassdraget har dominerende vårflom med lavvannsperiode om vinteren.

Søker mener en regulering av Austre Kvitvatn vil sikre tilstrekkelig vannmengde til Grønåselva og Haukneselva, også i perioder med barfrost. Vannet skal benyttes i to private vannverk. Ifølge søknaden vil det bli kontrollert nedtapping av Austre Kvitvatn fra høsten først i desember til først i april. En Ø 200 mm slange i utløpet vil slippe ut 30 l/s ved full dam. Uten nedbør i perioden desember til mai er det beregnet at det vil slippes i overkant av 10 l/s i slutten av april. Tiltakshaver mener lavvannføringen på Stemningen vil tredobles fra 5 l/s til 15 l/s i perioder med frost om vinteren.

NVE vurderer at en regulering av Austre Kvitvatn kan bidra noe til fordrøyning av tilsiget til Kvitvatnvassdraget. Det er derimot svært usikkert hvor stor effekt dette vil ha og om det vil bidra med økt vannføring i svært tørre perioder til Grønåselva og Haukneselva. Vannet som slippes fra Austre Kvitvatn passerer Fagerfjellvatnan, Vestre Kvitvatnan og to mindre vann før det går i elva ned mot Grønåselva. I kuldeperioder vil elva kunne bunnfryse og det er stor usikkerhet om et kontrollert slipp av vann fra Austre Kvitvatn vil bedre dagens situasjon. Et slipp av 10 l/s vil med stor sannsynlighet ikke merkes i Grønåselva og Haukneselva på grunn av stor avstand mellom magasinet og Stemningen hvor vannet skal fordeles mellom de to elvene.

En regulering av Austre Kvitvatn med tanke på økt vannmengde i Haukneselva baserer seg på overføring av vann fra Grønåselva til Haukneselva. NVE har i tidligere vedtak vurdert at vannet bør få fordele seg naturlig i de to elvene av hensyn til drikkevannskvaliteten. Søknad om Hauknes kraftverk ble derfor avslått i vedtak av 15.5.2014. Vedtaket ble påklaget og departementet opprettholdt NVEs avslag i vedtak av 31.3.2016.

NVE viser til KI-notat nr. 10/2014 - Bakgrunn for vedtak for nærmere vurdering av det hydrologiske grunnlaget.

4.3 Landskap og friluftsliv

Området rundt Kvitvatnan tilhører lanskapsregion 36, høgfjellet i Nordland og Troms. NiN-landskap i Artsdatabanken definerer området rundt Austre Kvitvatn som *middels kupert fjellandskap med vegetasjonsdekke* med vegetasjonsdekte åpne områder i fjellet og hvor landskapet i liten grad er preget av menneskelig aktivitet, bebyggelse og infrastruktur. Området rundt Austre Kvitvatn er dominert av gressdekt myr, rabber, lesider og fjell i dagen. I sør går en kraftlinje, men ellers fremstår området som urørt uten menneskelige inngrep. Kvitvatnan inngår i et større sammenhengende inngrepsfritt naturområde (INON) i sone 2. Området rundt Kvitvatnan er kartlagt som et *viktig friluftsområde* med lokale og regionale brukere. Det er et viktig område for kommunens innbyggere og særlig for innbyggere i de lokale bygdene. Det går tursti fra Sjonbotn og til Austre Kvitvatn og området brukes til jakt, fiske og tradisjonelt friluftsliv.

En regulering av Austre Kvitvatn vil redusere inngrepsfritt areal med ca. 1 km² og påvirke landskapsbildet i et område som fremstår som urørt. Området er viktig for friluftsliv og NVE mener en regulering av Austre Kvitvatn vil få store konsekvenser for brukere, særlig om vinteren med usikker og oppsprukken is.

4.4 Reindrift

Reinbeiterettigheter er i norsk rett ansett som en bruksrett i en spesiell stilling utledet av alders tids bruk innenfor det samiske reinbeiteområdet, jf. lov om reindrift (reindriftsloven) § 4.

Området rundt Kvitvatnan blir brukt av Hestmannen/Strandtindan reinbeitedistrikt som vårbeite, høstbeite og høstvinterbeite. Oppsamlingsområder for slakte- og transportanlegget i Holmdalen ligger på begge sider av dalen. På Kvitvatnsiden dekker det området ved Stemningen og over mot Holmvatnet. Kvitvatnan ligger sentralt i dette området. Kalvingsområder, flyttleier, trekkleier, reindriftsanlegg (som slaktegjerdar og skille- og opplastningsgjerdar) og oppsamlingsområder har stor verdi for reindrift og er særverdiområder som må tas hensyn til. I dag er området et viktig beite- og oppsamlingsområde uten store tekniske inngrep. Reindriften mener tiltak i oppsamlingsområdet kan gi endringer i hvor reinen trekker og oppholder seg, og vil virke forstyrrende på den daglige driften. En regulering av Austre Kvitvatn vil skape bratte kanter ned mot vannet og sammen med usikker is vil vannet bli ufarbart for reinen. En installasjon ved Kvitvatnan vil også medføre økt trafikk, selv om dette primært vil skje i anleggsfasen.

I nærområdet til Austre Kvitvatn er det flere små og store kraftverk med regulering. Det er søkt om konsesjon til kraftverkene Fagervollan II og IV, og det er bygd ut flere kraftverk og andre inngrep innenfor andre deler av reinbeitedistriktet. Det er også økt ferdsel i området knyttet til friluftsliv. Flere mindre inngrep får i sum store konsekvenser og gjør det utfordrende for reindriften å drive sin virksomhet.

NVE mener en regulering av Austre Kvitvatn vil gi usikker is og at en nedtapping av vannet vil skape forholdsvis bratte områder ned mot vannet. Isforholdene vil bli særlig usikre på våren da området er et viktig beiteområde for simler og kalver. Et ufarbart område vil være uheldig for reindriften som bruker området til vårbeitebeite og oppsamling. NVE mener også en regulering av Austre Kvitvatn inngår i en rekke mindre inngrep som påfører reindriften ulemper.

4.5 Samfunnsmessige fordeler

En regulering av Austre Kvitvatn er planlagt å gi sikrere tilgang på vann vinterstid til gårdsbruk og hytter, til sammen 7 brukere, tilknyttet Hauknes vannverk.

4.6 Oppsummering

En regulering av Austre Kvitvatn er planlagt å gi en liten økning i vannføringen i Kvitvatnvassdraget. Dette skal sørge for tilstrekkelig vann i tørre perioder, som vinteren, til to private vannverk med inntak i Grønåselva og Haukneselva. NVE mener det er knyttet stor usikkerhet til om et slipp av ca. 10 l/s i svært tørre perioder vil påvirke vannføringen ved Stemningen og hindre problemer med bunnfrysning av elva. NVE mener en regulering av Austre Kvitvatn ikke vil sørge for at elva holdes åpen og at vannet fordeles etter hensikten i Grønåselva og Haukneselva. Regulering av Austre Kvitvatn vil få konsekvenser for reindriftsinteressene fordi vannet ligger innenfor oppsamlingsområde for rein i tilknytning til samlegjerde i Holmdalen. Tiltaket kan påvirke hvor reinen trekker og oppholder seg, skape usikker is og økt trafikk, noe som vil virke forstyrrende på den daglige driften. Området er viktig for friluftsliv og NVE mener en regulering av Austre Kvitvatn vil få store konsekvenser for brukere, særlig om vinteren med usikker og oppsprukken is.

NVE mener at regulering av Austre Kvitvatn vil gi ulemper for reindriften og gi inngrep i sårbart høyfjellandskap som er mye brukt til lokalt friluftsliv sommer og vinter. Etter NVEs vurdering er dette ulemper som ikke kan avbøtes i tilstrekkelig grad til at fordelene ved tiltaket overstiger ulempene. NVE mener at tiltakshaver bør se på andre løsninger som boring etter grunnvann for å sikre tilstrekkelig drikkevann til eiendommen.

4.7 NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at ulempene ved regulering av Austre Kvitvatn med 2 meter er større enn fordelene. Kravet i vannressursloven § 25 er ikke oppfylt.

På grunn av tiltakets konsekvenser for reindrift, landskap og friluftsliv har ikke NVE funnet grunnlag for å vurdere andre allmenne interesser som kan bli påvirket av tiltaket. NVE viser vedtak av 15.5.2014 og 1.6.2016, samt klagebehandling av departementet med vedtak 31.3.2016 og 18.11.2016, for utfyllende begrunnelse for avslaget.

5 Øvrige forhold

Tiltak etablert på kote 160 ved Stemningen er av NVE vurdert å være konsesjonspliktig og NVE har avslått en søknad om konsesjon. Vedtaket ble påklaget av tiltakshaver og Energidepartementet har opprettholdt avslaget. NVE har i vedtak av 17.8.2016 (NVE ref: 201604109-5) gitt tiltakshaver pålegg om retting, som innebærer at det ulovlige vassdragsanlegget skal fjernes.

